

ה מ א ס ך

חדש אדר שני תקמח

תולדות גדולי ישראל

תולדות רבנו משה בן מנחם זצ"ל

(חמשך המאסף לחדש שבט העבר)

הספר יוקר הוה שטע בחולות וסרבה כבוד האדון המחבר / כל קוראיו רננו תהלתו בקהל רב על יושר לבבו בשמו / עין על עס נבזה בעיני יקר העמים / על עס אשר נמרד / ובמעל הרד לארץ מאין דורש שלומו / זאת העוב אשר שאל / בעדו האדון המחבר הלא הוא לכבוד ולתפארת הדור הוה דור / דעה המאיר לארץ בחכמה נמושר ובאהבה מכל הדורות אשר / לכניו / ותבואינה אגרות רבות אל החכם פאן דאדם משרים / וסופטי ארץ / אלה נקשו מאתו להורות להם מחשבותיו על דבר / בית ישראל איך יתקיים בהיותם עוסקים במלאכה ועבודת הארץ / ואיך ילמדו נערי בני ישראל האומנות בנתי הנכרים שאסור להם / לאכול ולשתות עם האומן / ואלה גלו את אוניו איך שעלה / דעתם לבנות עיירות וכפרים חדשים בארצותם ולהוסיף שמה / בני ישראל ולתת להם שופטים ושוערים לשנעיהם / למען / הרגילים אחת אחת לעבודת האדמה ולהנהיגת הארץ / והקתם / הציגו מול דבריו שאלות והסגות / כאשר יתהוה בכל דבר חדש / הנעשה תחת השמש / הן נדעה / והן בנימוס / והן בתועלת / המדיניות / יתרגו החוקרים והשואלים זה יימין וזה ימאיל /

יב א י 12

(קצת)

זה בונה וזה סותר / זה שאל וזה משיב עד סוף הדבר יווקחו
במשפחות ויורשו התחבולות וילאו לאור מווקחות שבעתים —
ענין נתן אלהים בלב האדם למען השכל והטיב אורחותיו /
בשקל לפניו הדרך ילך בו — אמנם כלש כאחד הנדקו את
המחבר / ולא שחו את לבם לערות היסוד אשר בנה עליו /
רק הודו ולא בושו לאמור / כי לא נדק ולא במשפט התנהגו
עד עתה עם קהל ישראל / וכלם כאחד ענו ואמרו שראוי לכל
שר ומושל להדים קרנם / ולהעמיד מזנס על מכון תורת
האדם . וקרוב לעת הזאת ילא דבר מלכות מלפני האדון
הקיסר הרומי יאזעף השני יר"ה לטוב על היהודים היושבים
במדינות מלכותו באגרת השלומים הנקראת טאלעראנץ עדיקם
בידוע לכל . ברוך יהי המושל הנדיק הזה מאת האלהים
האובד האמת והשלום * ! כל זאת הריס קרן ישראל בין העמים /
ומקלה ארץ אשכנז ועד קצהו אין אומר ואין דברים בלי נשמע
קול רנה וישועה לטובת עם זו . אפס ישראל לא ידע / עמי
לא התבונן דבר מכל אשר נעשה בעדו . כי מאין ידע איש יהודי
חדשות בנחמה ובמוסר ? רוצם יתעבו קרות ספרי העמים יען
לא ידעו הבין לחות / ועל דברי מתי מספר המבינים לא ישימו
לב / כי יראו מפניהם כמפני דברי נרנן / והמורים היושבים
בראש / אשר להם המשפט לעורר את לבב העם על כל דבר טוב
ויפה / לא ישימו כלל על דברים כאלה הנוגעים בטובת הכלל /
וינחרו

(*) וחתי דברי נענין הזה זכור אזכור לטוב את ידי לני המליץ החכם ר' הירץ
וויזל יי אשר קם כלניא וכארי התנשא לחזק את דברי הקיסר יר"ה בלב
בני עמינו אשר פחדו פחד מפני הקדשות האלה / במכתבו המפואר דבריו שלום
ואמת האלה דברי חן ושכל טוב על כל בדוחיו . כרעו לה' ברוך ילידי
פעושים / על הטוב אשר עשה עמכם בעת הזאת והקיסר בכם איש דובר לחות /
לחיות לפה ולחליץ ביוצתכם ובין האנשים בוגרי טובתכם / אשר שמו אבני נגף
לרגליכם ובקשו להסיר אתכם מאחרי דרך המוסר והחכמה . ואם רבו עליו
החולקים על דבר המכתב הזה אשר העלו עין באפס וישיבו חסד לירות גם
איש לדיק / לא עלתה בידם / כי האמת עשה דרכו ובשלשה מכתבים האחרונים
בכר יי דוברי עתק ויבשו לידך עוד מאומה . חן חן לך איש ימים ! כי חסם
של זרע עתק / ותאזרם חיל לפחוש ענה וחופיה / לא אעזב את פניך אם לא
אמצאן ככל לני .

ויצטרו לבנות ומנס בדברים עתיקים אין בהם תועלת כללי ולא
תכלית פרטי , יתנו לב להעמיק חקירות צענינים אשר יפלו
בם שאלת מה דהיה הה , כגון שור פני בבמה וכנהר רבות ,
ועל דברים נוכחים אשר יתהו בומניהם ויסהעכו לטובתם ולטובת
הכלל עד עולם לא ישגו , ויחשבו להכל ותהו ; אכן האנשים
המשכילים בעם שמחו את דברי המהצרת הנ"ל כנצורה צעם
קיץ אשר יראה הרוואה אותה ובעודו בכפו יבלענה . קראו שר
ושלשו את דברי הספר ויהי להם למשיכת נפש / ויוסיפו שאוב
שון ממעיני היסועה בהיות לבם צעור בלב מורס הכנס / כי
הוא יהיה למליץ ביעותם ובין חכמי העמים / וישא תשואות הן
להכנס המחבר בעד כל קהל ישראל . עוד המה נוטים און
לדעת שומר מה מלל , ותלא מתחת ידו העסקת האפאלאגיא
להכנס במשה בן ישראל ונ"ל (אשר ספרנו תולדותיו בחדש
חדר א' העבר) מלשון אנגליא ללשון אשכנז / ויכתיר את דברי
הספר הזה בור והב , היא ההקדמה האמה המפיקת אמת
ושלום על כל גדוהיה , וזה קאור מחשבותיו בהקדמה זו .

י ברוך האלהים אשר החייני והגיעני לראות עוד צעור ימי
חלדי נאני האהבה והאהוב פורחים בין אדם לאדם ,
ויבשילו אשכולותיהם עננים ; ברוך הוא , כי בחמדו שם בארץ
אנשים וחוקרים יקרים וישרי לבב המעוררים את עם על האון
וקעמל אשר נקדו נבד אחיו הנדכאים תחת שבעו / תשואות
חן לבם יקרי רוח ! יקיר לבם הן ישראל ותחפלו להישיר לפניו
דרכו , בהסיר את העם מאחרי דרכו הרע ובהורות לו תורת
האדם . שלמים אחס אחנו ותהי משכורתם שלמה מאת טותן
סכר עות ליראיו . בהם לבב דבר האדון מאן דאיהם טוב על
עמי , כאחד אנשי יודעי בינה חקר ואון את הטוב הכללי אשר
יסתעף משרש טובת עם ישראל . כנים דבריו צאמרו , לא יתכן
אוצר מחלט בארץ מבלי תהי אגודות מוטט ושלא רגונים
חפשי לכל מחזור וכל מלאכה איש איש כעוב צעיניו . וכלל
גדול הוא בהכמת המדינית , ברבור בעליה הרבה הטובה ,
כאשר נראה ע"י הנסיון במדינת האללאנד אשר היא מלד תכונתה
ארץ מלאכה לא תאלץ עשות פרי , וכל זאת יתאספו שם אנשים

מארבע כנפות הארץ הנותרים לשנת שמה / ויפרצו וירבו ויעשו
 כבוד גדול בארץ / ובדנות הימים הפכו את הארץ הזה לבן אלהים /
 כי מושלים קראו דרור לכל בואיה לעשות ולסחור בכל אשר לבם
 יתפץ • בחנו זאת ודעו כי גם בארצות האלה אחריתכם ישגה
 מאוד כי תוסיפו ברכה בפתח חרצונות רשע אשר כושמו על
 העם הזה בעת הבערות וימי האופל והלמות • “

” ועל דבר המתנגדים ומשימים אנני נגף לאיש ישראל באמרים :
 נרפים המה ועללים לעשות עבודה / ולבם רמה לסבול
 עול העבודות הפחוטות ; והורו לבם פן תקראו דרור ליהודים /
 והמה בהשלחם חפשי יצחרו כלם כאחד את המלאכות הרמות
 מלאכות מחשבות / ובדנות הימים יגרשו את אנשי הארץ ותושבי
 המדינה מהסתפח גם כי יוילו את השער ותאפס מהיה לבעליהם
 ועוד דברים רבים כאלה ; אל תאבו ואל תשמעו אליהם / כי
 שגו במראה / ולא יכלו כלכל דבריהם במשפט / בהקישם מן
 הדברים כאשר הם עתה / על הדברים איך שיהיו בדנות הימים /
 ודעו כי לא מחכמה גורו אומר זה / כי עתה בהיותם רגלים
 וידיהם חסורות מבלתי יכולת לתפוש במלאכה ועבודה
 בחפץ לבם / יסוגו אחור מלאס עין עליהם ; ובאמת מדוע
 יצלו שנותם בעמל הלמוד ללא הועיל ? אמנם הניחו להם
 לעשות את כל אשר בחרו כאחד אנשי עדתכם ותרצו טוב ותנילו •
 והיה האיש אשר מלא ה' את לבבו רוח חכמה ובינה / ישכיל
 ויזליח להיות יועץ וחכם חרשים / ואיש אשר חדלן מאתו כחות
 הנפשיות האלה יעותר לדבר זולת / לעבוד בשדה ולעשות כל
 מלאכה איש איש כמתנתו אשר נתן לו האלהים לפי מזבו ומדרגתו
 ושלם את חקו / והיה האביר לאחר / הכורס לכורס / והיוגב
 ליוגב כאשר יהי' לאל ידו • “

” אמנם עוזר במלין לא אוכל על דבר מחשבות המחבר הכנס
 בענין הנהגת הכנסיה / באמרו : וראשי הכנסיה
 יעמורו על המשמר להנהיג את עדתם / ותהי המשרה על שבמם
 לרדן על איש ישראל אשר יסור ביאחדי דרך עיקרי האמונה
 בדריה וכפיה ודריה מן קהלם בחרם ונדוי וכו' ; לא ידעתי
 מה אומר ומה אדבר להצדיק את דברי האדון המחבר / הרעף
 שלום

(קפא)

שלוש יומיו / ובשאלו מחרחר ריב חדש • ולכו נא נוכח לעין
העדה לדעת אם כן הוא לקח משפט ודין על מחשבות האדם
בדברי אמונה וענינים אלהיים ביד אנוש •

„ מחוק ההנהגה בחזרת האדם להשקיף בחזרתם על כשרון
המעשה ועל טהרת המחשבה • כי המה אנשי פנות
החזרה / על צריהם יקיפו כל מעגלי הכנס' והמה יסודי
המוסר והחכמה הנחונה בידי אדם לעמוד בס תחת השמש •
והנה ההשגחה על כשרון המעשה הוא על השופט אשר נתן לו
המשרה מאת המושל בהסכמת שריו ויועציו • הוא ידין על
החכם והעושה והריב והמלה אשר בין איש לרעהו להרשיע את
הרשע ולהצדיק את הצדיק • והנה בהיות השבט כשרון המעשה
נתונה בידו / מה יתן ומה יוסיף לנו אם הוא בעל דת ואת או
בעל דת אחרת • כי מהו הקס על לשנת כסאות למשפט /
נכון לבנו בטוח בו שלא ימות את הדין / ולא יטה משפט לבאים
לדון לפניו לנכרי לישראל ולגור ולאזרח / משפט צדק יהי' לכלם •
נשא נא את עיניו ונביטה אל החולה המוטל על ערס דוי וכפסע
בינו לבין המות / הלא ינטח בלב שלם על רופאו לקחת את
הסממנים אשר ירקה לפניו מבלי בחון תחלה אם הרופא ההוא
חאמין באלהי ישראל / או אם הוא בן אל נכר ? יען ידענאמנה
כי תעודת הרופא לרפאות / וחיוצו מזד תעודתו לעמוד לימין
כל שואל עזתו / ולעוררו בכל מאמצי כחו • ואם איש יחלה
ונפל למשכב ולו חטא משפט מות עתיד להרוג מחר על ידי
שופטי הארץ / לא יתעצל הרופא ממנוא תרופה למחלתו היום /
כאשר יתאמן לרפאות גבר בריא אולם למען החייהו עוד ימים
רבים • כן הוא בדברים הנוגעים בחיי האדם וביראתו אשר
אין לך דבר יקר מהם בעיני האדם / אף כי בדברי ריב ועושה
דברים הנוגעים בהונו של אדם ובדברים חלוציים נשליך את כל
יהבינו בלב בטוח על השופט אשר הושב על כסאו מאת מושל
הארץ ושריו / יהי' מאוזה אמונה שיהי' / ורוחינו לא יהמה כי
יעה משפט בעבור נעיית דתו ותורתו מדתנו ותורתנו • אעפ
החלק השני בהנהגת החזרה אשר זכרנו והיא טהרת המחשבה
היא נתונה בלב כל איש ואיש ואינה תלו' בראון כי אם בשכל /
לבן

(קפב)

לכן לא תחול עליה אוי שוסרית / על אחת כמה וכמה שלא
תחול על הפכה עונש ומרדות ביד אדם • ומי חכם יתפאר
לאמור : בחוק יד אטיב מחשבות העי / ואהפך לבנו לטובה •
והנה נהמלא בחכמת האדם איש אשר בלבו תהפוכות ומחשבות
נפסדות בעקרי האמונה / איך כחיו כי אם כפה / לדבר על
לבו כמענה רך ונשפה נעימה המישנת את רוחו / ובהעיק אל
לבו לקח טוב למען שרש הדעות הנפסדות ממקומם ולהשריש
תחתם הלאמודים האמתיים / ונוסיף לשנות ולשלב לו דברי תוכחה
ומוסר השכל ודעת עד שמדע כי סר מאתו הרוח הרעה • אדם
אם ניסר אותו צנרקיים וקולי המדבר לא נתקן דבר / כי אם
נוסיף העל על פשע / ותחת אשר הי' עד הנה דובר תחת
כאשר עס לבנו / אללנוהו לדבר שקר ולכבד בשפתיו דבר אשר
לבו רחוק ממנו / ויהי לאיש חונף ומדבר מרמה • הלא טוב
לשבור רוחו בקרבו / ולהכניע לבנו הרס בהראות לו את שכל
מלבו נגד האלהים אשר החפיו עליו דברים אשר לא כן / מלפרוק
עלמאותיו ושפוך את מרירתו והשכן כבודו לארץ / אשר יקלעוהו
אל בור שחת מבלתי יכולת להוסיף קום • אמנם אם איש
כזה בודק ירום קול ומלין לצד עלאה ימלל ויחלל שם שמים בגלוי /
וישחית גם את לב רעהו בעשותו מעשים אשר לא יעשו נגד
החוקים אשר בהם קיום החברה ומצב האושר / אז ילא מן הכלל
הזה ונכנס בגדר בעל המעשה / ואל שופט המעשים יביא
משפטו והוא יענישהו וייסרהו כפי רשעתו על העול אשר עשה /
אך לא בעבור הדברים אשר חשב בלבו לעשותם / על אחת כמה
וכמה שאין בידינו לענוש על פי סעיפנו אשר ידמו לנו דברים
שאינם וולתנו חשב לעשות / כמו שאנו רואים רבים מאנשי
העם עושים יום יום • בחנתי את דברי החכם המחבר / דרשתי
וחקרתים ולא מצאתי מקום לא בתורה ולא בחכמה ולא במוסר
להגדיר את המעשים אשר נעשו על הארץ ממוסלי העם
ומחקרקהם / בהעניש את בעלי הדעות השונות מאחרי הלאמודים
המקובלים / כי אם עזבו את האמת הלא שגגה היא בידם •
האלהים נתן בלבם תשוקה לחקור ולדעת / והמה בתורם אחרי
השעול האמת / נבוכו בארץ נעו מעגלותם ובתם לבנם נרחקו
ממנו • הלאזה תשנא את אחיך בלבבך והארס תחרימהו • איך

זה כי—אם רוע לבד ומומות עקש • אם צעל נפש אתה ונקדנך
אמונה וזדק רחם תרחמנו / ואם יש לאל ידך להדריכנו על
כתיב האמת סקל לפניו המסלה / למען לא ימלא זה אפן ננף /
ושמרה כנגד עיניך עד העמידך אותו על מכונו • “

” השמרו אמנם אחי ! מלדון על ריעכם במקל חובלים /
חזלו הרע במלקות ומרדות בחרם ונויפה על איש
שונה ברום לבנו • “ מסביו לנפסכם בדברים ערבים ובאמרי
נועם ואל תדחיקוהו מנא עמכם בקהלכם / אל תסבירו לפניו
דלקות היכלכם • הניחוהו לבא אל מועדיכם ונית תפלתכם
לשכון שיחו לפני ה' כאחד מכס • כי אם תמאנו ותנכרהו
החולה ותחשבוהו כור לבס / עליכם האשם / ועל נפסכם
יבוא חטאו כי סגרתם לפניו פתח התשובה / והוא יב' נקי •
היכל ה' הוא פתוח לכל עובר / תוכו רצוף אהבה / ושלום
סביבו / כל בואו יכבדוהו וישפכו לבס לפני ה' כאות נפסם •
וכן אמר שלמה (מלכים א' ח' מ"א) וגם אל הנבירי אשר לא
מועמד ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שניך וכו' אהה
השבע השמים מכון שבתך ועשית ככל אשר יקרא לך הנבירי
וכו' • ואתם היקרים האלוניס חכמי העמים ! אם יש את
נפשיכם / להרבות שלום ואהבה בין בני האדם / אל תבקשו
ממשלת איש עלי מחשבות רעו בעיני האמונה / האלהים
לברו בוחן לבבות ושופט מסתרי לבב / ואנחנו תמול אהנו לא
נרע מה נעשה • אלו ואלו אם תמלאו בתורתנו הקדושה עונש
אחד המסור בידי אדם על המחשבה והאמונה • וחכמינו ז"ל
זו לקבל קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתן בתשובה
(חולין ה' ע"א) • והחכמה לא תעוו ידכם לנהוג את העם
בשטת ברול / כי תפסי חרנות לא ינחו באלה החכמה / ורדיה
וכפיה ותעוב לא תתקיימה בנחלתה • אל נא אחי ! אל
תרעו ! ואם נימין תקרינו השלום והאהבה / בשמאל דחיתם
מקריבים • חמלו על נפש אחיכם נושא כלם אלהים כאחד
מכס ואל תתנוהו למשסה / כי לא תמלט מחלת לב המעוררת
מר ליבה וזדון / מאיש נרדף נבזה ונמאס • השמרו לכם לתת
חרג נוקמת ביד אנוש / אתם ידעתם את יצר לב האדם הכוסף
לרדות

(קפר)

לרדות / ונרבות הימים חהי' לו הנקמה לנועם / ומחלת לב
וולתו למשיבת נפש . המלטו בעד נפשכם מפני העלוקה הזאת
הנקמה הזאת תחת כפות רבליכם ואומרת הב הב ; ואם
לא תמלא מקום לרות לאמונה / סופה למנות דמי בעליה .
דרשו משפט / רדפו לזק / והורו דרך האמת בנתיב השלום .
תנו העוו לאלהים / ואחס אהבו ותאהבו . *

אלה דברי ההקדמה הנחה הזאת המלאה אמת ובינה / והיא
היתה מבוא ספר האפאלאגיא להחכם מנשה בן ישראל
ז"ל אשר דרש טוב על עמו בימי השר אליווער קראמוועל
מושל במלכות אנגליא / והיא מלאה חן ושכל טוב בעיני כל
רואיה / ותקרא בכל גבולות ארץ אשכנז / וכל קוראה מלא
פיו בשבח והלל לכותבה / ותהי לתפארת ישראל ולטובת יעקב
בכל השמים ומושלי ארץ ובלב כל חכמיהם . וזה הי' בשנת תקמ"א .

יהי לתקופת השנה הזאת ותאל לאור מחברת קטנה ממחבר
פלוגי אלמוני תחת שם דרישת האור והמשפט *)
והיא מלאה דברי חן לכבוד רבנו משה ז"ל ע"ד ההקדמה
המכרת . והמחבר איש דובר לחות ויודע בינה שמח מאוד את
דברי רבנו ז"ל אשר בור אומר על החרס והגדלי ויקרא בקול
ששון לאמור : נפלה המסוה מעל פני משה הוא עומד בלוי
פניו לעין העדה / כל איש רואה כי הסיר מעליו חבלי הדת
העברית / ומוסרי החוקים נתק . הוא הרס מה שגנה משה /
אשר שם דיני מלקות ומרדות ואלות על איש יסור מאתרי תורתו .
ועתה גבילה ונשמחה בו כי השליך אחרי גיוו תורם משה /
ואולי יקבל עליו הדת החדשה המיוסדת על האהבה והאחוה /
ומי יתן ונחי' לראות עוד הפלוסוף היהודי בא לחסות תחת
כנפי דתינו / ויהי לנו למושעות בהחזיק אמונתנו ביקר שאת
וביתר עוו לפין כל מלעיג עליה **) ובהנה דברים רבים אשר
יירדו

(* מארטן נאך זיכט אונד רעכט .

(**) סתם החינה נכרת תחשבת כוחם הסגור הזה / כי יודע שם המחבר
יודע כל איש שלא כיון להחזיק אמונת הנוצרים כי אם להאמרום נרננו
ז"ל ולהעביר תחתו לשפון בזה על דת הנוצרים ולהשפיל את אמונתם . * אשר
לא עליהם בידו / כאשר יראה הבורא להלן .

(קפה)

ירדו חוך חדרי נתן רבנו ז"ל הם לבד עם אלהיו / ומכבד
את תורתו בכל נפשו • ויהי כבוד המכתב הזה א רבנו / ויחר
אפו מאד ויאמר : עתה אקום ואכתוב ספר מיוחד צעניני
האמונות והדעות ואזכר את כל מחשבותי צעניינים הנשגבים
האלה / מתוכו יראו רבים כי לא עמדו על החקירה והבחינה
צעניני הדק / וילמדו בינה ויוסיכו לקח • וערס כלות השנה
ההיא יאל לאור ספרו המבואר המכונה 'ירושלים' / ירושלי' הננו'
בעיר שחברה לה יחדיו התורה והחכמה הנדק והמשפט / ומי
יבאר את גודל מעלת הספר הזה / הראוי ונתון להנחות על
יסודותיו כל למודי היושר והמשפט / וממקורו יאלו כל הבחינות
צענייני האמונות והדעות • ואם אמנם יראתי לבטח אל האללכה
הזאת להוילא קודר הספר הזה ולהעתיקו / כי נשגבו דרכיו וקציר
כה' אנכי לעלות על צמותיו • בכל זאת לא ארף יד ואעשה
את אשר לא ידי / למצן אחזה דעת לקטנים בערכי / אשר
לא ידעו לקרות את הספר הזה ככתבו בלשונו • וה' אל אמת
ינחני בדרך אמת !

מִרְם החלי להעתיק את דברי רבנו ז"ל אביר לפניך /
הקורא ! ההצעות אשר עליהם הטעמו ארניו • ואת
השאלות אשר נפלו בס ואיך התירם בעוב טעם ודעת • ובזאת
נצא פנימה לבבין את מחשבותיו העמוקות • ואת היקישו
ומשפטיו הישרים והנכוחים •

השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם לפרות ולרבות בה
ולרדות בכל זבאיה / כל שח חסד רגלם לעשות
בס כעוב צענייהם וכעוב צעני חכמתו וישרו יתברך / אשר
ברא את הכל מברגיר חול עד הררי אל / שלוב איש א אחיו
בסנה ומסובב / לעשות בריאה שלמה ומלאה כל טוב ברונו
הקדוש יתעלה • והנה בראשית ימי הארץ בעוד המין האנושי
בימי געוריו / אנשים מתי מספר / חדלי החכמה ומוסר כל
ידעו / לא הי' להם משפט וולת משפט החוקה • וטהי יד
החוק על החלש לקחת אמנו את אשר לו בחוק יד • משפט
הנחלה לא ידעו / ולא היטה כבוד ארץ אחות איש / כי-אם
איש ורוע לו הארץ / וכל דאלים גבר • ויהי אחרי כולידם
בנים

בנים ובני בנים ויתחתנו אלה באלה וירצו משפחותיהם לבית
אבותם / וירב גם חמם גם עושה ורבי ביניהם / ויעלו לה לקראת
אלה ויערכו אתם מלחמה / אלה נכו לפי חרב ואלה ירשו את
אחותם / ורבים גורשו מעל פניהם וילכו בארץ למצוא להם
מקום לשבת / ויתחלקו לממלכות רבות ויבנו להם ערים
לטפם ומגרשיהם היו למקניהם / עד כי היסה לאיש ארץ אחותו •
ויהי ביטחם איש איש על מכונו התחילו לעבוד את האדמה ויעשו
כרמים ויעשו להם גנות ופרדסים / ורבים היו בעלי מלאכת
חדש לועשי נחושת וברזל / ואלה היו בעלי מלאכת מחשבת •
תופסי כנור ועוגב / זה בונה וזה חוצב אבנים / זה אורג וזה
תופר / ויהי איש לעור רעהו / וימלא איש את חסרונו וזולתו •
וישנו כן ימים רבים על הארץ • ויהי בראותם כי טוב וגעים
שבת אחים יחד / ויבואו בברית לכל ממלכה וממלכה להיות כל
איש עומד לימין רעהו לעזרתו ולמלאות חסרונו למען שת
חוקה וקיום לאושר הכללי / ויהי להם קבוצ חברים כאיש אחד
אורכב מאיברים רבים אשר לכל אחד מהם נח מיוחד לפעולה
מיוחדת / בידיו יתפש / ברגליו ילך / בעיניו יראה / ובפיו
ידבר / ובכל זאת כלם שווים לטובה למען יתקיים הבוץ כלו
ע"י העור והסעד אשר לעומתם יעזרו ויסעדו זה את זה •
והברית הזאת היא הנקראת ברית החברה (טטאטט) / וכל
החקים והמשפטים אשר שמו להם בהסכמת כל אנשים המה הקי
ומשפטי ברית החברה (טטאטט גועטלי) קדושים ונעריצים
המה לכל איש אשר בא לגור בקרבם • ונעת ההיא לא היסה
להם אגודה וזאת אגודת החברה • אמנם מאז קמו אנשים
חקקי לב אשר הכירו את צוראם צורא יש מאין / וישפטו בשכלם
כי לא תמות הנפש במוט הבוץ אפש תשאר לחיים נאחיים / וכי
יש שבר וגמול עתיד להנתן לפועלי טוב וישרי לבב / והעדרו
רע דומה לאופל וללמות יפלו בו אנשי רשע המשחיתים את דרכם
על פני הארץ / ויחלו לקרוא בשם אלהים / ויביעו אומר ודברים
בקהל עם / מנפלאות אלהים וגדולתו חממתו ועוצתו / ויאספו
אליהם עם רב לקחת לקח מפייהם / נחמדה ברית חדש ביניהם
והיא הנקראת ברית אלהים (רעליגיאון) • והי' כל האנשים
אשר שמעו את התורה הזאת מפי מורה אחד ואשר קבלו הלמודים
כלם

כלם על דרך אחד / בני אברהם אחת * אך מעשים היו האנשים
 אשר השיגו חיוב המצוות בשלילת הנשמות על דרך המושכלות *
 ורכוש לא יכלו הבין דבר כי אם בדרך המוחש / לכן נהרו
 מזריהם פסלים והמונות בשמיות / ויבנו היכלות ויציבו שמה
 ללמות ואורות שונות / אלה נהרו בצורות לבנות השמים /
 ואלה במונות ברואי ארץ ואלה הרכיבו יחד צורות בעלי חיים
 עם צורות שונות אשר נולדו בדמיונותיהם / ולאחז בתחלקן
 הדעות ונתפרדו בכתות עד שנעשו אבודות אבודות / יראתן של
 אלה לא ביראתן של אלה / וכל אבודה ואבודה הייתה מבני ברית-אלהית
 מיוחדת * וכהייתה שתי הבריתות האלה ה"ל ברית-החברה
 וברית-האלהית לממשלת העמים / על פיהם סקרו ודרשו
 ולמדו מוסר ודעת / על פיהם ערכו מלחמה ועלו נגד סוכאיהם *
 על פיהם חלקו את הארץ / וברבות הימים העיזה יד נשיאי
 הברית-האלהית על נשיאי ברית-החברה וקח את משפט הבכורה
 לקחת מבכורי הארץ וחלציה / לשפוט ולדון על כל דבר ריב בעם /
 ונשיאי ברית-החברה היו תחת שפוטם / ואת כל אשר יפקדו
 נשיאי ברית-האלהית נעשה * ובקום מלך חכם בארץ וירא
 את העול והאון אשר עושים הכוהנים ונשיאי ברית-האלהית *
 כי פיהם דובר חלקלקות וכלו חנף ומרע / וילחום עליהם ויקח
 את משניותם וירדפם עד חרמה * ואחרי ימים לא בציר קשרו
 הנשיאים הנרדפים האלה קשר חדש עם המון העם ותגבר ידם
 על נשיאי ברית-החברה / ויקחו מידם את שללם וישנו באחוזתם
 במקדם * כה הייתה מלחמה כל ימי הארץ / פעם נחנקו אלה
 וגם נהרו חיל / ופעם היקם יד אלה על העליונה * ועל כל
 כנים נשחתה תורת האדם על הארץ / נכחד היושר והמשפט /
 ואנשי אמת נאספו באין מבין / כי בהיות מושלי ומנהיגי שתי
 אלה הבריתות שלמים יחד ואין קטעה בינותם / הי' לב שניהם
 טוב לרעה על עמם / כי לחצו את העם ויצוקו את הארץ בוקה
 ומבולקה / יתר כליון שרירות-לב נשיאי החברה אכל בלע הכוהנים *
 איש אשר לא פנה אל עזביהם ואל תורמם / נרשו מהסתפח
 צנחלת

(*) ועיין מה שכתב בענין הזה הרמב"ם ז"ל מורה נבוכים ח' כ"ט לחלק השלישי *

(ק פ ח)

נחלת חנניה / וכן-אשר אשר נמלט מחמת נשיאי הברית-האלהית
נפל אחת שבע ברזל אשר ביד נשיאי החברה ושועריהם • ואם
לחוס ילחמו יחד שתי אלה הבריתות / לקחו נקמתם מרס
עמם / בהעידם תפונות ושערורי' בקרבם וסתי יד איש באחי
וחרב איש בחעהו — כן דרך ריב רשע לא יסקיט עד שפכו
דם נקי והפיל הלבאים בעזומיו " — פקח עיניך הקורא
האהוב ! וראה בספרי דברי הימים שכל דור ודור / תסמר
שערת ראשך ופלאות תאחוזך / בראותך הזרות הרבות אשר
נחשו בסבת עקשות שתי אלה הממשלות / יחדלו ספורות למו
מספר ההרגים / אנשים ונשים וטף אשר נפלו לפי חרב במנוכות
האל / יען לא נקצח חק וגבול לכל אחת מהנה עד כמה תגיע
כחה ועוזה / למען לא תשלחנה בעולתה ידיהם • ולאחר שעמדת
על הדברים האלה תבין עמקת מחשבות רבנו ז"ל בספרו ירושלים
כי בו מדר ברוח מבינתו רחבת יד הבריתות האלה / וקצב גבול
למו / עד היכן תגיע יד ממשלתם מבלי פגוע יד אחת בממשלת
ריעותה • ולזה נא לשמוע אמרי פיו / דברי חכם חן / בחלק
הראשון מזה הספר בקצור נמרץ / באשר לאל ידי להעתיקם
ולהציגם לפניך בלשונו / זה לשונו •

” הפלסופים שכל דור ודור חלקו יחד על דבר אבות דתי
אלה הבריתות ועל תולדותיהם / למען שום
גבול לכל אחת מהנה עד היכן תגיע משפטה על המין האנושי /
ולא תשג האחת את גבול ריעותה • ובכח הנחינה הזאת תסתקף
תועלת גדול כללי / כי יתבררו האופנים אשר הם יעוררו ויסערו
מושלי אלה הבריתות איש את אחיו / והאופנים אשר הם יעמדו
מנגד כורים אלה לאלה • וזו היא החקירה אשר נשאתי את
לבי לעיין עליה / ואלה המשפטים אשר אשים לפני העדה לחות
דעתה אם בניס סוה • “

” בצאה האדם ממזג האמונות להתחדש עם ריעיו / התחייב את
עלמו בתנאי מפורסם (שטילאטוויגנדי קאנדיטיאן)
לכנוס בברית החברה לקבל עליו עולה ועבודתה / ולשמור
חקים והמשפטים אשר שמו עליהם מיסדי בריתה / למען
ישיע עונ מעונ הכללי / ולתת חלק מזכרתו אשר ברבו אלהים

(קבט)

הן בכחות הגוף הן בכחות הנפש והן במאורו לעזרת הכללי והפרטי
לרעיית אנשי חברתו / וזהו יסוד א"ש את מחשבו אחיו / ויהיו
כלמו כנפש אחת שלמה לא תחשב כל זה * ובדרך הזה יושב
האשר אשר שם חוק להם הנורא יתברך בחכמתו ורלונו הקדוש * "

האוישר אשר יקנה האדם על הארץ אמנם יחלק לשתי
מחלקות * המחלקת האחת הוא האוישר הרוחני
הנא בשנת בשרו המועשה הדרך והישר והשלום והאהבה והאמונה /
והמה קשרי האגודה ועמודי החברה לעשות את כל אנשיה רלויים
לתכלית אחד הקנונה בין אדם לאדם * והמחלקת השניה הוא
האוישר הנצחי הנא בשנת טהרת הבהשבה בהעריף את הלב
לירוא מפני אלהים / לאהוב מוסר ותושיה / ולבקש חכמה
ודעת / למען היות א"ש וא"ש שואף אל תכליתו הקנונה בינו
ובין המקום יתעלה * (*) "

להיות אושר הומני והלחם החברה מסתעפות מוכשרון
המועשה ומפעולות טובות אשר יפעלו אנשי הקנון
זה לעמת זה לתכלית אחת / תהי' ממשלת ברית-החברה
במושלה מוכרחת שחרת המעשים / וכס משפטה בשער המלך
תחת

(*) על הקורא המפיל להבין את דברי דגלו ז"ל על דברים * באמת אין
להפריד כל כך האושר הזמני מן האושר הנצחי / כי חלד תכליתם האחתית
יתברר להיות אחד / ובזק בוק יבאו את האדם אל תכלית שלמותו / וידמה
אושר הזמני כפרוודור המביא אל הערקלין הוא אושר התמידי * אמנם
מופאת הקנינים אשר נקנה בהם האושר כגדלים ונפרדים מהם * כי קניני
האושר הזמני / הדרך והמשפט וכו' לא יתכן כי אם בחברה / וזהו
האדם בלמוד על אי מליי בים ואין איש אחד / אין ימלא את החפץ לעשות
דקק וחמד ומשפט ? חכן ידאח אלהים אהבת החסד והתושיה וזריזת האמת
והדעת יתכן גם לא"ש יחדי שכן מדבר י"ה ארץ לא עבר זה איש * וזהו
גנין שוכן דבריו ז"ל : תכשרון המעשה לבדו תסתעף טובת הכלל בקיום
החנה ובשמירת נתיבה / ונעשות האדם את המעשים הטובים במשנה טובה
וגלג שלם תסתעף ממנה גם טובת פרטי וזה אושרו הנצחי * מטהרת
המשנה לבדו תסתעף טובת הפרטי לעשות אותו ידא ושלם ודקק בחיות
הנורא יתברך / ואם נכנס יעשה האדם הדרך והמשפט וכו' תסתעף מהם גם
טובת הכלל * נכון את דברי אלה והבן *

תחת יד זקני הארץ ושופטיה / ואשר הנלתי אמנם אשר יכתעב
לכל איש ואיש מטהרת המהשברה למען השב שלמותו התמידית
יהיה תחת ממלת הברית-האלהית והיא בנושלה שקטה מזרפת
הרעיון ומונחת מוסר / ומקוש כבודה כהיכל להם / ביד כהני
עליון ומשרתיו .

” איש יושב בטל עלל ועמוץ יד מבלתי שום כתפו לשאת את
עול החברה בתחת מן הכחות אשר חלק לו האלים /
אף שלבו לב עסור ואין בו נפסול / לא יאות להקרא חבר
טוב לחברתו / כי כהיות הללחת החברה מיושרת על הפעולה /
ובעללתיים ימך המקרה ותופר בדיקה / תהיה הפעולה עקר
שאלתה מאת אנשיה / אמנם נהפוך הוא בברית-האלהית / כי
להיות ענודת הכורא מבלי מחשבה טובה וכוונה ראויה כהיה
הילדים וכסיג הוקנות אין בה מועיל וממש / תהי עקר שאלתה
מאת בני בריתה המוחשבה הטובה למען תהיה הענודה ענודת
הלב בלי חנק ומרמה .

” ברית-החברה תשיג את מבוקשה מאת אנשיה בנהוג את
ממשלתה בהשכל ובתחבולה / בתהי שבר טוב
לעושי ראויה ושומרי חקותיה / ובהעדר השבר למתעללים מבלתי
החוק בפלך / וניסר את עוברי ראויה וממרים נגד חקותיה /
לא כן הברית-האלהית היא תעמוד על מכונה בהרבות חכמה
ותושיט בלב בני בריתה / בהורות את העם דרך משפט ומשלים /
בהעיר לב נרדמים ובלבב אנשים נבזים לקחת מוסר / תפס
לא תשלים שבר לשומעים ולא עונש למטאנים . שומר ארחותיה
לא יבקש שבר / כי מה תתן ומה תוסיף לו ? אם חכם לבו הלא
שכרו בידו / זו חכמה זו תורה זו שכרה / וגם קלרו ידי נשיאי
הברית-האלהית להשיג די שבר טוב לשומעי אחרתם / כי איך
ישלים שבר זמניי תושיה נאחית / ואיך תמכר משפט הנכורה
מחיר ניד עדשים ? — ומאם בתוכחתה לא ייסר ולא יענש /
כי גמולו בראשו / זו עברה זו עונשה .

” אמנם מי חכם ולא יבין את גודל החסרון בקבוץ אנשים אשר
לא יפעלו פעולה טובה מבלי תקות הגמול ויראת
העונש / ואם בדרך כלל נוכל לומר על הקבוץ הזה שהוא מקים
בריתו

(קצא)

צריכו ולא נראה בו השתתק דרכו והפרת חקוטיו / בכל זאת
הוא רחוק מאד מאמתת שלמותו / כי כל מעשה העם ופעולותיו
ממקור אכזב יוצנו / וקיום חזרתם נשען על משענת קנה רלוצ /
ומגמת לב-אנשים הכל ורעות רוח • לא כן החברה אשר
אנשים אחי חיל וסוגי בצע יראי אלהים ואזהבי מוסר / המה
יפעלו טוב בתום לבנם ובנקיון כסם / גמול לא ישאלו בעשות
טוב / ומפני פחד העונש לא יסורו מרע / בידעם כי אין טובה
בדרך בעשות טוב / ואין רעה בעשות עול • אלה הם השרירים
אשר ה' קורא / קהלם הם כל ישרים וקריהם קריה נאמנה
דרך ילין זה • ולמען השג השלמות הואת תהיה הצריה-האליה
לעור ולמסעוד לבריה-החברה / ותחזיק את דק שער המלך
בבורות את העם דרך תושיה / בחן את ילידי בני בריה לאהוב
את הטוב ובחור בו / ולשגור את הרע ומאוס בו ובמלאות את
לבם רוח דעת ויראת אל / ואז ממקור טהור תביעה כל מעשיהם
לטובת החברה / יצליחו בכל אשר ילכו / וחזרתם חזרת ישרים
נכון תהי' עד בלי ירח / אשרי העם שבה לו ! “

„ ובזאת אוכל להשיב על שאלת השואל : להורות איך איפוא
נמצא ממלה ומלכות אשר נוכל לומר עליה במחלט
שהיא טובה ומוצרכת מכל רעותיה ? — הן ידעתי קולר רוח
אנוש להשיב על זה תשובה שלמה ומספקת / כמו שאי אפשר
לרופא לבזור אומר מחלט על מחל אחד מן המחללים שהוא טוב
ומסובל לבריהם האדם מכל מחל זולתו / כי כאשר יבחן הדבר
הזה בבחינת כל אדם פרטי וישתנה המשפט כפי השתנות טבעו /
מינו / מוצו / מספר שנותיו ותכונות האקלים אשר הוא יושב בו /
כן יבחן דבר הממשלה בבחינת עמה וארצה / אם עם עשיר
הוא אם דל / החוק הוא הרפה / אם ענוו ורך הוא / או
עם נועז ועזום / ובבחינת תכונת רוחו אשר בקרבו / אם
רוח נדיבה אם רוח נכאה וכו' ; — אכן בכל זאת אענה אני
חלקי באמרי : שעל כל פנים המוצרכת שבממלכות היא הממלכה
המשגחת בעין פקודה על עמה למלאות לבנם בחכמה ובמוסר /
וניתנת יד לבני בריה לזכך את הרעיון ולהצריך את הלב לנצור
אחרות משפט ולדעת דרך ומישור • למען יבין כל איש כי מפתח
החכמה

(קצב)

החכמה יאות להשפיע מברכתו אשר ברכו אלהים באחת מן הכחות
הומעילות לטובת עמיתו / וכי שם אלהים כחות טונות באים
מאשר לזולתו / והחסיר מזה מה שמלא לרעהו למען היותם
למודים יחד בחברה / ולהיות איש לעור כנגד רעהו • ואם
הגיע כנסיה אחת מנכסיות האדם למעלה הרמה הזאת / כנשר
תגביה עוף על נפי מרומי השלמות ותהי לנס עמים / ואז
נקל הדבר על נגידי העם להטות את לב עמם לכל אשר לבם
חפץ / בלי מקל ורצועה / ובלי הצטחת גמול / כי כל איש
יעשה הטוב והישר בתם לבבו / ואשרי ארץ ועם / אשר לא
תוחיל על פקודת מלכיו ושירו לפור מהונו לתמוך עני ואביון /
כי אם רוח נדיבה יסמכהו / ומקירות לבבו יפיץ חסד ואמת /
והיתה עבודת הדוקה השקט ונעם / ועל נדיבות יקום עדי
עולם •

י' הנך רואה / הקורא הנעים ! את הלמודים אשר יאלו מן
הבחינה הזאת / וידעת היום כי כרחוק מזרח ממערב
רחקו משפטי שתי אלה הבריתות / ואיך תעמודנה מנגד לבלתי
השב האחת את גבול רעותה ; ראי זאת לא כראי זאת /
הברית-החברה מפקרת ומכרחת / והברית-האלהית מלמדת
ומוכחת / מפי ברית-החברה יאלו חקים / ומפי ברית-האלהית
יאלו מוצור •*) ; ביד נגידי ברית-החברה שבע מושל ומקל חובל
על גורל הרשע / וביד נשיאי ברית-האלהית חבל המדע להדריך
ולהיסיר את לבב העם בדעות ומדות בשפה נעימה ומענה רכה ;
הברית-החברה תסור עין מעובדי רצונה ודוחפם מלבא בקהל
לה / והברית-האלהית נותנת יד לפושעים לשוב מאחרי דרכיהם
הרע ומקרבת את החוטאים בלקח טוב לפתוח להם פתח תקוה
להטיב דרכם ; כללו של דבר / ביד הברית-החברה להכריח
את בני בריתה למלאות את פקודתם / וביד הברית-האלהית
אין הכרח ואין אונס / והכל תלוי בבחירה חפזית מאת אנשיה /
כי משפטי ברית-החברה בנויים על יסודי ההסכמות אשר הסכימו
בה

(*) החקקה הפקוד על המעשה אף שלא נודע טעמה וכוונתה / המצוה
אמנם עיקרה על הכונה והתחשבה הנקשרת עמה

זה כל אנשיה נעת הקס נריה / וננרית-סאלסית לא יחנן
לא הסכמה ולא קשר / וזלם הסכמת חכמת הטורא יתעלה
ועונתו / וקשר הסנות והמכוננות העלולות נרוננו הקדוש . "

י, דרשתי / וחקרתי את הענין הזה בנחיה ענומה / ומלאתי
משפט מחלט בנוי על היקשים ישרים לאמור :
לברית-החברה תאות הפקודה וההכרה כי נתן לה המשפט
(איין פאלוקמאונעס רעכט) על האדם / ולברית-האלהית
לא תאות / יען אין לה כידאם זכיה (איין אונפאלוקמאונעס
רעכט) באדם * . ולמען תבין את מחשבותי אלה בענין
ההכל אשר בין גדרי המשפט והזכיה / אשא לפניך את המשל
הזה / אולי יגיה לפניך את דרך החקירה הזאת / אשר כתבתי
פה לפני החכמים החוקרים המולאים נועם בנחיות כאלה . "

י, ברם היה לראובן בקרן בן שמן / ויעוקו ויסקלו ויעשו
שורק / וינלח ויעש פרי ויהי לגפן אדרת . הנה
לראובן בעל הכרם הזה משפט האחוה לעשות בו כטוב בעיניו /
כי פועל כפו הוא / ומידי תריצתו ועמלו היתה לו זאת .
ולשמעון ולוי יהודה ויששכר וכו' אין משפט לקחת אשכול אחד
מגפני הכרם הזה / אכס יש להם זכיה לבקש מראובן לתת
להם חלק גם למען רווח נפשם השוקקה * כי מלאו ברכו אלהים
בשבע עד בלי די / יאות לו מזד החכמה והיושר להשפיע מעונתו
על ריעו ועמיתו אשר מעט ידו ולא השיגה לעשות פרי כמוהו .
וכל בקשה ושאלה המיוסדת על פנת החכמה והיושר ומסכמת
עמם / נקראת זכות השאל / ונותנת תוקף ועז לעצמותה /
ואם רוח נכון בלב השומע ימלא את השאלה כפי אשר לא ידו /

אך

יג א I 13

(*) החכם ז"ל הלך במקום הזה דרך חקירה עצומה בגדרים והיקשים
רבים / אשר חכבר על הקורא אם לא מלא את לבו בהצעות
והקדמות בחכמת המשפט הטבעי (יוס נאטורע) / כאשר כתב הוא
בעצמו שלא הציג את הדברים האלה כי אם לפני החכמים החפצים לדעת
את מוצאי הקירותיו / ובקשה הקורא אשר לא ימצא כם חפץ / לעבור עליהם :
לכן השמטתי אותה בהעתקה הזאת . ועל המבין לעיניה כפעם הספר או
לצית עלי ואמכרה לו / כי פושתקת היא בידי / אף שלא הדפסתיה זה .

(קצד)

הנרתיק
נשגנו דר
משפט ע
לא יתכן
מיוסד ע
אמוס ת
להשפיע
מדרך הא
האלהית
והקטע
למנו מ

זכרי חסד
בערך ה
העזר ל
מכני ה
דברים
הענין
כדוּת
כי השו
חדש ש
מאזו
שים ל
למחול
המחש
ההשגח

(*)
ואז יות
על הנה
כי אם
יבדלו

ואז יתחיל
עד הנה
כי אם
יבדדו
אמת

(קצה)

הברית-האלהית המיוסדת על הענינים שנין אדם למקום ,
בשגבו דרכיה על כל מעללי אנוש ונחולתיו / ומי איכז שם לה
משפט על קניי האדם והונו ועל אושרו הומנית ? ידענו כי
לא יתכן מושפט מבלי היות זכיה קדומה לו , להיות כל משפט
מיוסד על הסכמה ואם אין זכיה אין מקום להסכמה . והזכיה
אמנם תסובב מפאת מחסור השואל אשר ישאל לגדינת השלם
להשפיע אליו מברכתו ; ועתה הביטו וראו איך נעו מעגלותינו
מדרך האמת בהנהל ברוחינו לאמור , משפט אחת לברית-
האלהית ולברית-החברה . הנהג לשדי בשפוך לפניו דם עתודים
והקטר חלב מריאים , החפץ לו בפעל כף אנוש ונחולתיו בדת
לפניו ממיטב כרמו ? ידעתי כי רוח הקדש מלא בטן חווי שוא ,
ובסי חכמים צעיניהם דעת רוח בדמותם ערכנו נגד האלהים
בערך האדם נגד האדם , ויחשבו עבודת הדיק לאלהיו כעבודת
העבד לאדוניו , ויראת הנברא מפני הנברא כיראת החלוש
מפני הנבזר ; ובזה הרעיון הוה תנו רבים ויחפיוו על האלהים
דברים אשר לא כן , ולא שמו את לבם לתור עוד אחרי עקרי
הענין , ויהי צעיניהם איש מחסר משלחן גבוה כמחסר משלחן
הדיוט , וישימו עונש אחד לשניהם מבלי לרף כליוחס להבין ,
כי השומר ארחות אל לא יפעל לו , כי-אם מטיב נפשו וממלא
מדת שלמותו , והפונה עורף ומסיר אוזנו משמוע , לא יחסר
מאחו מאומה כי-אם משחית נפשו ומחסר מדת שלמותו *) .
שים לבך על זאת ונחון דברי וקראה כי ההכרח והאונם מתנגד
למדות הברית-האלהית , יען לא יתכן ההכרח כי אם במקום
המשפט , והמשפט ילא משורש הזכיה אשר נחלפה למשפט נכח
ההסכמה , וההסכמה לא תאות כי אם במקום המחסור והלורך ,

ולכיות יג ב 2 13

*) הוהר נא , הקורא ! העינים בדברים האלה ואל תמהר להוציא מפיה
שאלות והשגות עליהם עד כלותך לקרות את כל דברי המכתב הזה ,
ואז יותרו כל שאלתך מאלהם . אך את זאת אישם למטרה לך , לדעת כי
עד הנה לא דבר מאומה מתורגמו הקדושה הנחנית לנו ע"י משה רועה נאמן ,
כי אם מברית-האלהית אשר באו בה כל אומה ולשון , עפ"י שם בדרבנו אלה
יעבדי בכה ואלה בכה , ומקור הברית הזאת הוא שכל האדם ולא קבלה
אמתית , אכן בחלק השני ידבר בתורת משה ומצותיו כאשר תראה להלן .

(קצו)

ולביות המחסור והאורך סותר את עצם האלוהות / אין כאן לא זכיה ולא הסכמה ולא משפט / ובנעולם תבטל דעת ההכרח והאונס מאליו . "

נאכן אם יפלא בעיניך / הקורא הנעים ! לאמור : אם כן הוא / הלא ברית-האלהים עניה ודלה / נכסים ורכוש אין לה / וחיל ואוצר חדלו ממנה / מאין תמצא לכסף מוצא למען שלם שכר כהניה / ומורי דרך אי' איפה יקחו גמול חלק עבודתם ? — דע כי עדן לא עמדת על העיון והכחיה / לדעת מהות הברית-האלהית ואיכות כהניה ; כי בדעך ואת תוסיף העמק שאלה הפלא ופלא לאמור : כהני עליון איך יבקשון שכר / ומורי דרך איך ישאלו כסף מחיר עבודתם עבודת הקדוש ? איכה תמכר חכמה בכסף / ואיך יומר דרך ומשפט בעד הון ? מה יפעול לקח המורה בלב השומע אם כמרכולת בנאע יקנה / ומה יוסיף מוסר ותוסיה בלב איש שוע אם בעשרים גרה יערכנה ? — בינו דברי משה ארון הנביאים באמרו : ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים אשר צונו ה' לעשות כן / ודרשו חז"ל מה אני בהם אף אלה בהם . אהבת הצנע לא ישכון בלב נביא / ותשוקת ההון לא ינוח בגורל הצדיק אשר דבר אלהים בפיו לדרוש טוב לעמו / ומה לאיש רס ונשגב כזה ולנחלת קניני הכל אין בס מועיל / בהיות אלהים נחלתו ? מדת הענוה והסתפקות ותעוב המותרות המה היסודות אשר נשען עליהם לב מורה דרך לעדתו / המואס בכל מעדני חלד ובמשניותיה / ומחשבים לאכס ותבו . איש אלהים קדוש כזה לא ישב בארמנות רוזנים ובפת פג מלך לא יגעל נפשו / כל חפצו וכל ישעו אך לפעול טוב בעמו / ולטעת מוסר בקרבנו / ואם עליית קיר קטנה מושבו / ולחם נקדים לחמו . אמנם אם בכל זאת התירו להם החכמים והמורים לקחת שכר ותשלום גמול / אין להיסיר דרכם כ"א מפניה אחת / וזה מפניה שכר בשלה / כי להיות הזמן מתת אלהים אשר חלק לאדם על הארץ למען קנות בה את שלמותו אשר אליה הוא שואף / יחשבו חלקיה אשר יתנם האדם לטובת ריביהו כמחסור וגרעון ממאורו / ומחירים יכול לבקש שכר . ויהי' אם כן שכר שוחרי טובת הכלל בענייני החכמה והמוסר

(קצו)

והמוסר שזר נעלה / ועל ברית-החברה להויל כסף מאוחרותיה
למען הספיק דורשי מוסר שזר נעלה / כי להיות פעולת הזדיק
המורה דרך הישר גם לעונת ברית-החברה / כי יסתעמו
המחשבות העונות לתכלית מעשים טובים / מן הדין / על
נשיאי העדה לשמור את כהני בריתה מדאגת המחסור / למען
היות להם פנוי וטהור ללמד דעת ומוסר ולהשקיף בעין פקוחה
על דרך העם • ויהי' א"כ עודף כבוד ברית-החברה לתועלת
העם בהחזיק את נדק בית הכהנים / ולהשלים להם עתם אשר
הפחיתו מומניהם לעונת בני בריתה •

” הן אלה נבולי השתי הנריחות האה / וידע כל מבין אשר
בחן את הלמודים אשר יאלו מכח החקירה הזאת את
מהותם ואיכותם / למען כלכל דבריו במשפט ביום דא ריב
וקטטה בין ראשיהם / (אשר לא יולד בינותם כי אם בחסרון
ידיעת מהותם ועצמם) • ולמען לא ימושו מפי הקורא
אוסף לשונות אותם עוד בקינור כללי / ואומר :

הברית-האלהית מצרפת המחשבות •

הברית-החברה מפקרת המעשים •

המעשה תפול תחת הצוי כי היא תלויה ברצון / לכן יבא
שכר על הקיום ועונש על המרות •

המחשבה איננה נופלת תחת הצוי / כי איננה תלויה ברצון
כי אם בשכל / לכן הוא מן הנמנע לתת שכר לחושבי טוב
ולעונש הורשי רעה •

המרות פי נשיאי החברה יענש על פיהם כפי הרשעה •
כי כל איש מאנשי החברה נתן להם המושפט לדון עליו
בעת הכנסו לחברה / לאשר נתחלפה הזכירה ע"י ההסכמת
ונעשה משפט •

הסרת און משמוע דברי ראשי ברית החברה אי אפשר
להענש ביד אדם / כי אין לאדם משפט על דברים שבין
לבין המקום / יען לא חיתה לו זכיה עליהם מלפנים / ואי
אפשר להסכים / ובמקום שאין הסכמה אין משפט •
אלה

(קצה)

אלה המשפטים היואלים מהבחינה הקדומה / ולואת נובל
לומר : כל טובה מסוגלת וחירות מיוחדת אשר יתנו
נשיאי החברה ביתר שאת ויתר עוז אל האנשים בני צריכתם
האלהית ומחויקים בקבלת אמונתם מאשר לוולתם בעלי דת
ואמונה אחרת / יתראה כאתנן אשר ישחדו גם את העם / למען
יעמדו על קבלתם : וכל דבר אשר יגרעו מצעל דת אחרת
למנוע ממנו החירות והטובה אשר ישפיעו על אנשי דתם /
נראה בעליל כעונש חטאת מרי על הסגנותו אחר מדתם /
ומאנו לקבל אמונה בפיו מה שלבו רחק ממנו וכו' . 4

עד הנה הציגתי לפניך / הקורא הנחמד ! את דברי רבנו
החכם ז"ל בחלק ראשון מספרו זה : ויואל אלה !
ואדע כי מלתתי את משאלות לבי / הכוסף לגלות חניך עמם
דבריו בטוב טעם ודעת . אמנם אחת אנקש אותה אשא בקהל
רב / אם קלרו ידי לראותך במלאכתי / ועודך מממש כעור
למנוח תוכן מחשבותיו / אל תלה לבסות את עבדך בשאלתך
והשגתך / שלח נא דבריך ביד תשלח / ואנכי אכבדם להשיבך
דבר כפי כחי / ועתה אנופך ידי להעתיק לפניך קלור החלק
השני מספרו ירושלים המביע לקח טוב על דבר דת ישראל
ומורתיו הקדושה / ותראה נפלאות מתורתו .

„ כבר דברתי במקום אחר *) מעמם ויסוד הדברים אשר
הרחבתי עליהם הציאור בחלק הראשון מזה החבור .
האדון פאן-דראהם אשר דרש טוב לעמי בחבורו המפואר והנכבד /
העיר את רוח הבחינה לשפוט / עד הכין תביע יד ראשי כנסית
גרי תושב היושבים תחת מלך עם זר / נגד אנשי קהלם
בעלי הדעות הורות הנוטים מקבלת כללם ועיקרי אמונתם /
ואיך ירדו גם בחרם וגדו ונופס וכו' . ואנכי עמלתי להורות
בחלק הראשון הזה / שאין מקום לשאלה ה זאת / והיא נחרת
מאלה בעמדנו על ידיעת מהות הדבריות אשר נכרתו בין בני
האדם על הארץ / כאשר זכרתי למעלה . ואם אמנם רבו
עלי

(*) אין דבר באר רעדי צו מנשה בן ישראל'ים רעטונג דער יודן .

(קצט)

עלי המתנבאים לאמור לא מלאו דברי אלה חן בעיניהם / אין
גם אחד אשר הויע את היסודות אשר בניתי עליהם את
בניי כחוט השערה / ורובם לא מלאו עול בדברי / ולא ידעו
להשיב עליהם / כי אם אמרו : חדשים המה בעינינו / וכן
דרך המשיגים למאוס בדבר חדש / יען יתעללו לעמול בו לרדס
עד עמקי יסודותיו / לכן לא אענה ולא אומר דבר עד שיבחנו
כל הדברים אחת אחת אשר העתי לפניהם / במאמר הזה /
אולי ימלאו בס די למבין / ולא עוד חדש חדש יקראו להם //

והנה בחלק השני הזה הנה אנכי צא להלדיר את נפשי נגד
הקמים עלי / ושימו לי עלילות דברים / באמנם :
רפתה אמונתי ונסוגותי אחור מגדר דת הקדושה אשר בללה
נחסי / דברי שטנה ומרר המרגיזים את הלב / וכה דבר
האיש פלאי אשר ערך מערכתו נגדי ויגביר עלי חיליס בקרב
העם לאמור : // מלך הפילוסופים לזקו דברי בן — מנחם
בעיניי החרס והנדוי / כי אי אפשר לחדש דבר נחצרת —
האנוסית מבילתי היות לו יסוד מוסד במהות הענין ועבדו /
כאשר הורה בטוב טעם ודעת / אבס מלך קבלת בן-מנחם /
וזה מפנת תורת משה איש האלהים יורסו כל בניינו ויהיו לאין /
כי משה אשר שם תורת ה' לפני בני ישראל / נתן בפה מלא
המשרה על שם הוקנים והסופטים ליסר את עובדי המלות
במכות ומלקות ובחרמות ואלות כמו שנאמר : ארור האיש
אשר לא יקים את דברי התורה הזאת / וכהנה רבות / הנה
רואה כי דת היהודית נחמת יד לראשי העם להקים את דברי
התורה על ידי ההכרח והאונס / ומשה בן-מנחם בקש לעקור
מה שנעט משה בן-עמרם / אמנם אנכי לא אשא בשרי בשני
ואען בקהל רב את אשר לבי חושב על האיש משה הלזה /
וזה / כי אחרי שמו את לבו להוסיף חקירה ונחינה בדברי
לאוטאר / ובמופתים אמתת דת החדשה / נחם על תשובתו
אשר השיב לו בעת ההיא / ותהי עמו רוח אחרת על דבר
דת אבותיו / במלאו כי היא בנויה על יסוד רעוע / ויסר
מאחריה / והוא עומד בתוך בין אמונת ישראל לאמונת הנוצרי /
והנה להיות כל הכרת וכל אונס זרים לדתנו ואינו סובלת לא
חרס

חרם ולא אלה ולא כפיה ביד אדם כי כל למודיה נועפות מור
אהבה ושלוש / הוא קרוב לנו ולתורתנו מאד מאד / ומי יתן
ויודה על האמת כאשר הוא עם לבנו / ותחוינה עינינו משה
באלהמות בל כפי אמונתנו לכבודו ולכבוד האמת וכו' " " "
ע"כ דברי איש כותב בהסתר שמו / ומתראה באהב תמים
דובר שפתי ישרים בדברי חן וידידות . "

" ח"ץ שחוט לשון המחבר הזה / פגעו בי נאזותיו ותפלחנה
את כבדי / ומרתי תשפכנה לארץ . ואם מאז
הדימותי ידי / לבתי כתוב עוד דבר בענין חלוק הדתות
והשקנות האמונות בין בני האדם / וגם שמרתי את הכרית
הזאת אשר כרתי לי ולא השיבותי עד הנה לשואלי דבר / עתה
אקום ואענה את חלקי / בא עת לעשות לה' ואפיר את בריתי
למען ברית ה' אשר כרת עמנו בחורב . יען ראיתי רבים
נבוכו בידיעת יסורי התורה ומהותה / ובחשרון הידיעה הזה
נלוו גם רבים מבני עמי מדרך האמת ולא ידעו השיב על שאלות
מתנגדיהם / ובחשרון הידיעה הזאת גם היא פעלה און בלב
המחבר / לדבר עלי דברים אשר לא כן / ותרב עוד שמחה
בנספח לזאת לקראתי בלב בעוז / כאיש חיל יוצא לערוך
מערכה מתענג בדהרות דהרות אביריו כנקול כנור ועונב
בהתברכו בלבבו לאמור ידי רב לי / העוה בימיני והנלח בשמאי .
אכן בכל זאת אנכי לא אריב אתו בשער / ותחת ענותו בי
שקר אחווה דרך אמת אשר הלכתי בו מיום עמדי על הבחינה
הנשגבה הזאת / ואשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון . "

" המחבר פלוני שם לקראתי בחשבו מלוא בי דעות מתנגדות
לדת היהודים / ואמר : מי יתן ויורה בך מנחם
על האמת כאשר הוא עם לבבו ותחוינה עינינו בא לחסות
בצל כנפי אמונתנו וכו' . חלקו מחמאות פיו / ושפתיו
תבעננו גדולות / בספר הדרת ויקרת דמו אשר תשפיע אהבה
ושלוש בין אנשיה / ושבת מוסר ומקל חובלים לא יטאו
שעריה / ובהנה רבות לתפארת דמו . אמנם אחת אשאלך /
המחבר פלוני ! שמענה ועוז לי / כי תלא אש בבית מגורי
ותנער תחתיו ועמודיו ירופסון / האמלט על נפשי אל
העליה

העלים / האקוה מאז פליטה על הגג בנכול האדנים אשר הבית
 נשען עליהם? — ועתה לוי'י כדברך ותהי דת משה חלושה
 בעיני וחומותיה נוטות להשבר / האנש מנוס בהיכלך מקום
 מסכן הדת החדשה / אשר אין לו משעון ומסעוד מצלתי האמונה
 בדת משה הקדומה לה? — ואם המלא ימלא באים דעות
 סותרות ומתנגדות לדת משה / איה איפוא היסודות אשר יבנה
 עליהם מבצרי הדת החדשה? — ראם נא אתה / דורש האור
 והמשפט! כי לולא רצתה נפשי להרחיב מאמרי למען האמת
 והטוהר / כבר בליתי לדבר אחד בהראות לך סתירת סוף
 מחשבתך מראש דברך / אפס כעת לא ארף ידי עוד אחרי
 הלותי נר האמת בנתיב החקירה הזאת / לבעבור הסר מעלי
 גם לוות שפתי נושא בליך האיש מערשל*) אשר בא בסוגר
 מכתנך למלאות את דברך / ויעביר קול בקרב העם כי מאז
 אותי הרחק מדת הנוצרים כאשר חשבתני אתה רחוק מדת משה /
 ושימני למכחיש בנתינת התורה מן השמים / ולמודה בדעות
 השכליות לבדנה / וכל זאת מאז האיש (אשר הוא זר ונכר לי)
 בסקירה אחת חודרת אל לבי / מתוך דברי בהקדמה הנוכרת /
 באמרי: היכל' ה' הוה פתוח לכל עובר / הוכו רצוף
 אהבה ושלום סביבו / כל בואיו יכבדוהו / וישפכו לבם לפני
 ה' באות נפשם / ועוד דבר סרה על דבר השתדלותי בעד
 כל איש הולך דרך הישר יהי' מאזיה אמונה שיהיה לתת לו
 חירות להיות כאחד אנשי הארץ ולעבוד את האלהים על פי
 דרכו / והמשיג הניד על פני / שאי אפשר לאיש בעל דת
 נכונה ומקובלת / לפתוח דלתות היכלו לכל עובר / אם לא
 בא אל קרבו רוח אחרת נגד הדת ההוא / וכהנה רבות אשר
 דבר האיש נגדי / וגם בקש מאתי לגלות את מחשבותי ולדבר
 בפה מלא את אשר עס לבני בעיני האמונה / ובסוף מאמרו
 הבטיחני לעין העדה / שאין מגמת לבו להדיחי מדת אבותי
 אם

(*) העדר מערשל האט אייני נאכשריפט צו דעם פארשן נאך לייכט
 אונד דעכט גשריבן / אונד ויא יענר שרופט אנגהענגט *

אם עוד עודני מחזיק בתמיהה / וגם איננו מבקש תואנה למען
הניע את לבני לערוך מערכה וללחום נגד דתו ודת אבותיו
אשר מלא בה גועס אושר ומנוח כל ימי חייו • כל זאת בקש
האיש הכותב / ובכל זאת לא בקש מאומה / ועם כל זה בקש
את תשובתי / ובקש — ולא בקש — ומה אעשה אנכי להפיק
רצון שאל כזה ? — אכן / אענה את אשר עס לבני /
ואורה דרכי בחקירות כאלה לכל קורא אמרתי / אולי ימצא בו
האדון מערשל / מה שבקש — ומה שאיננו מבקש • “

” וטרם החלי לדבר / תפי זאת למודעה : הניי מודה בלב
שלא לעין כל קורא / שאין בידיסתרירה אחת חדשה
על דת הנוצרים / מלבד אותן הסתירות הידועות והמפורסמות
אשר נאמרו ונשנו ונשלו כבר מחכמי היהודים וחכמי העמים •
וכאשר שמרתי לפי מחסום מעווי עד היום הזה מלדבר נגד
האמונה ולווכח עליה / כן אשמור את נפשי עוד כל ימי חלדי /
כי אין בננוכחים כלה לא טובה ולא תועלת / ואם היו ראשיתם
למען האמת / סופם להוליד רמיה ופחלת בין המנוכחים /
כי ייראו להודות על האמת / ואף סוף יתהוה מרידות הלב
ושנאת הדברות על לא דבר • ומי יתן יכירו וידעו כל חכמי
לב כי כניס דברי / וישננו מלונכח עוד נרבים על העניינים
האלה / ויבחרו תחתו לקדש עתותם לדברים מועילים בחכמה
ובמוסר ובעשות האדק והמשפט לעונתם ועונת הכלל עד עולם •
ואלה הדברים אשר אנכי דובר היום נרבים יולאים מקירות לבי /
די נס להשקיע לב הכותב הנוכח אשר פחד פחד לבלתי העיר
בי רוח קנאס וחימה נגד אמונתו • “

” אכן על דבר האמונות והדעות ארחיב כעת את אמרי
ואורה דרך הבחינה אשר הלכתי אנכי / למען יראו
מתנגדי כי חנם פגעו בי ושימו בי עול על לא חנם בכפי • “

” מן האמתיות הנכרות בינינו בני האדם / אשר חנן אותנו
האלהים בחלקו ממעל הנפש המשכלת / יקראו קצתם
אמתיות נצחיות / לפי שהמה היו ויהיו אמתיות בכל זמן ועדן /
והמה יחלקו לשני ראשים / הראש האחד יקראו הברריות
נאש

(נאטהווענדיג וואהרהייטן) וס'הס מוקריוח (לנעצליג וואהר-
הייטן) • ההכרחיות המה אמתיות מזל עזמן וכלתי תלויות
בזמן ומקום ואינם נופלים תחת השגו / יען היותם כן מכנת
גדרס • דרך משל : העגול איננו מרובע / זה אמת קים מזל
עזמו היות גדר העגול מתנגד לגדר המרובע / ושני הפכים
בנושא אחד נמנע / והס אינם תלויים ברגון / כי הרגון לא
ישנה את חפיקדס • והמקרייות המה אמתיות מזל רגון
הבורא / אשר נחר בס לעשותם כה ולא על אופן אחר / ומהס
חקי הטבע / מהלכי הגלגלים / וכחי הגשמיים ותנועות הגופים
הנמצאים בתבל • דרך משל : להיות אד עולה מן המים להשקות
את הארץ הוא אמת כי כן יעיד הנסיון / אמנם הוא מקרי
ואיננו הכרחי לעצב / כי אלו ה' רגון הבורא להשקות את
הארץ באופן אחר והוא אמר / מי ישיבנו ? לא כן עס העגול
והמרובע / כי גם רגון הבורא הכל יכול לא יכריח דבר נמנע
במהותו • ואס-כן נתבאר השקי מיני האמתיות האלה /
ההכרחיות אמתיות מזל הכמות הבורא יתעלה / והמקרייות
אמתיות מזל רצונו יתברך / דוק והבן זה • “

” אלה הן האמתיות המושכלות והנלמדות הכלתי תלויות
בזמן / ומבלעדיהן תמלאון עוד אמותיות זמניות והמה
המוקבלות (גטיכטס וואהרהייטן) / דברים אשר נתחדשו
ונתהוו בעת מונבל מן הזמן / לעין איש מן האנשים או לעין
עדה / והמה ילאו מסבות ומסובנות אשר נתאחדו בעת ההיא /
ואולי לא יוסיף עוד שנית להיות כמותם • ומן המין הזה כל
פעל קדם אשר ספרו לנו אבותינו וכל הקורות אשר נשתלשלו
אלינו מסופרים קדמונים • “

” כאשר תבדלנה האמתיות האלה מפנת עצמותן ומהותן /
כן תבדלנה גם מפנת השגתם בלב ודרך האמון גם •
האמתיות הנלמדות ההכרחיות (דיא עוויגע " נאטה-
ווענדיג וואהרהייטן) / המה מיוסדות על התבונה
במושכלות / ר"ל על קשר המושגות הנושאים והנשואים בהיקשים
מחייבים או שוללים / ומהס כל מופתי ההכנסה וההגיון /
אשר יורו אפשרות המשפט או מניעותו ונעולו • והרובה
ללמדס

ללמדם לזולתו לא יספיק לו בשוף המשפט לבדו / לאמור דרך
משל : דע כי / מושלש בעל שתי דיוות ישרות נמוע /
או כיוצא בזה והאמן בו בלב שלם / כי אם דריך להורותו דרך
ההיקשים והבחינה למען ידע מופת המשפט הזה ואמתתו
בעין שכלו .

” האמתיות המקריות (דיא לופעלויגי וואהרהייטן) אף
שגם המה יולאות מן ההיקשים והמה ממין
המושכלות / יערכו עוד לדבר אחר חוץ לשכל אשר עליו יקיפו
ההיקשים והמשפטים את ליריהם . וזה ההסקפה וההתבוננות
למען דעת החק אשר שם ראון הבורא יתברך לפעל הלוה .
וממנה יאל החוקר להקשיו ומשפטיו הבנוים על הנסיון הזה .
אשר בא בו בזה התבוננתו . והנה באמתיות האלה תמלאון
רבות אשר נקבלם אנחנו מפי זולתינו / יען קצרו ימי אדם
על הארץ להסקיף ולהתבונן על כל חק וחק מחקי הטבע
בעצמו / לכן תהי נפשנו בעוז בדברי פי חכם חוקר אשר
עמד על אמתת דבר התבוננתו / וגננה על היסוד הזה את
הקשיו ומשפטיו . ואם אמר יאמר דרך משל החוקר הטבעי /
שיש לאבן השואבת כח ביושך את פי המוחט הברזל לצד צפון /
נאמין בו אף שלא ראינו אכן כזה מימינו / ונקיש על היסוד
הזה לאמור : שגדר האפוני בכדור הארץ נמצא חלק גדול מן
האבן הזה המושך אליו הברזל . ואם פעם יולד בקרבנו ספק
על אמתת הדבר / נעמוד להביא לפנינו אבן כזה ונראה בחוש
אמתת כחו . וכן הוא בכל האותות והמופתים הנתהוות
בעצב ובבריאה בהשתנות המדינות והאקלימים נוכל להאמין
אוחס בשמענו ספורות למו מפי חכמים וחוקרים ונחליט
לאמת . והאיש הקדס שוכן בארצות סינא (דרך משל) —
יוכל להאמין בלב שלם את דברי איש אפוני בספרו לו / כי
דימות החורף יקפאו מי נהרות ארצו ויהי לקרח נורא יסבול
משאות כדוות וכל איש הולך ונוסע בו כעל רפת אבנים .
אכן אם בא יבא בעצמו לארצות אפון לא יחרף נפשו ללכת על
המים הנקפאים על פי השמועה לבדה כי—אם יראה ויבחון וינסה
תחלה / עד דעתו בחוש כי לא יסכן בס . זאת תורת
הבחינה במושכלות המקריות . “
אכן

" אכן באמתיות המקובלות (גטיכטס וואהרהייטן) והם
 הדברים אשר נשתלשלו אלינו אמתת הווייתן ע"י
 ספורי הקדמונים / והם לא נקדשו כ־אם פעם אחת לעת
 מוגבלת / לא יתאמתו בראיית החוש כ־אם לאנשי העת
 ההיא אשר עינם ראו את המעשה הזאת • ולכל זולתם אמנם
 המה רק מקובלות ע"י אנשים אנשי חיל אוהבי האמת ואנשי
 בנע אשר עוד כל ימי הארץ יהי' כעדים ראויים ונאמנים שהם
 ראו את המעשה הנורא / ועליהם אנו סומכים להחזיק אמונתנו
 כאלו היינו אנחנו רואים את הדברים האלה עין בעין • והמין
 הזה הוא כולל אמתת כל הדברים אשר לא היו נודעות לנו לא
 ע"י הבחינה והעיון השכלי ולא ע"י ההסקפה וההתבוננות החושי /
 אם לא ספר לנו מאת אנשי אמת ונאמנים שקרה כן בימיהם /
 וכל חוקק' ועוה האמתיות האלה היא האמונה שאנחנו מאמינים
 בדבר הקבלה ההיא כאלו נתהווה הדבר בימינו לעינינו • "

" אם עוז הדבר בעיני האלהים וכשר לפניו לגלות אמת מן
 האמתיות האלה למבחר בראיון הוא האדם / יחננס
 כח ועוז להשיג / ואם האמת הזה מן המין הראשון ר"ל מן
 האמתיות ההכרחיות / ירבה עזמה בנפשם המשכלת למען
 יעמדו על המושכל הזה ; ואם מן המין השני יודע להם דבר
 חדש כמו חק הטבע וכדומה / יעורר בקרבם רוח ההתבוננות
 ויקומו אנשים חרוצים לא ילאו מלהשקיף ולעיין ויתורו אחרי
 מהלכי הטבע / עד יגיעו אל הקדש פנימה לדעת כבוד ה' ;
 אכן אם מן המין השלישי האמת אשר יגלה לעין האדם ומהי
 נכון וקיים לדור אחרון / יפעל כועל נסוי בשנות סדר
 הטבע / וילמדה את האדם בלשון ובכתב אנשי למען ידעה
 ויבינה • ולמען החזיק אותה ולתת חוקק' ועוז ללומדיה /
 ישלח דברו באותות ומופתים ומהייתה לעדה / כי קודש הוא
 ומאת ה' היתה זאת • האמתיות הנלחיות אמנם לא ילמדם
 האלהים ע"י כתב ולשון בדרך בני אדם / כ־אם ע"י הבחינה
 צחת בלבנם תשוקה וחמדה להשקיף ולעיין על הצדושים / אשר
 אין אומר ואין דברים בלי נשמע קול מספר כבוד א' וגדולתו • "

" כל חכם לב יודה כי לא תשלם אומר האדם מבלתי היותו
 בטוח

בעוה בלב נכון בקצת מן האמתיות הנלחיות והם למורי מציאות
האל, השארה הגפש, גמול ועונש ויתר הדעות הנובעות
ממקור הטוב הזה להטיב את נפש האדם ולהדריכו על דמתי
שלמותו. אמנם גם ידע ויכיר כי אינם לריכים להגלות
לעין העדה ע"י אותות ומופתים / כי אם יתבאר ויתפסעו
ע"י העיון והחקירה בנריאה ובנרואים אשר יורו מלאותו
הנמתו וטובתו יתעלה. והבנת החכמים אשר יאמרו כי מפת
טובת הנורא להורות גם האמתיות הנלחיות האלה בנורה מן
השמים ע"י אותות ומופתים / לא שמו לב על שגגתם / כי
אם זאת יחשבו לטובה מלד הנורא מה יענו ומה ישיבו בשלי :
מדוע נשארו דורות רבות ועם רב שדודי האושר הזאת ? ואיך
יזיקו את החסרון הזה בחק טובת הנורא ? — *

וכן מפת יסודי הדת הישראלית ולמורה / כל יושבי תבל
וכל שוכני ארץ מיועדים לאושר ושלמות / ולמטען
השיגם פתח האלמים לפנייהם ללקוח הנחינה בנרואיו / וכמו
שרבו התחבולות לכל עם ועם לפי ארצו ולאישי ואיש לפי מכונו
למלאו ערך להחיות נפשו ונפש ביתו / כן רבו דרכי ההתבוננות
והעיון להכיר האמתיות הנלחיות האלה אשר בש כליות אושר
האדם ושלמותו. ויושב בשמים יסגיה על בראיו ולעת האורך
יקים ביניהם אנשי מדע וחכמי לב לעס ועס כלשונם ולפי שכלם /
להדריכיהם על משעול ההכרה ולעורר לבנם להביע אל פעל ה'
ואל מעשהו / אלה יעמיקו הנחינה ירדו תהומות ויעלו רמות
ברוח מבינתם / ואלה יספיק להם בהשקפה והתבוננות / אשר
יעמידם על ההכרות הנשגבות קאלה די להסיר און מקרבם /
והכרית דעות זרות מלבזותם כמו ששר דוד נעים ומירות
ישראל : כפי עוללים ויונקים יסרת עוז להשבית אויב ונחנתם :
כן חסד האל על יצוריו אלה במעמקי בין ובמחשבות החקירה
ישימו להם דרך עולה בית אל / ואלה במורח שמש / באגלי
טל

(*) בחון זאת / הקורא הנעים ! והבט על הדורות אשר היו קודם
מתן תורה ועל יתר האומות אשר לא קבלו את התורה / וראה
הבמת רבנו יצ"ל וקראתו מפני אלהים *

על , ובכל יוץ ופרח יחזו את אלהים / וישישו בפעלו עד
 ילא כאור נדקתם / ויכירו וידעו כי אין עוד מלבדו אשר שם
 על הארץ למען השיג שלמות נחיי ואשר תמידי עד עולם *)

וועתה נתורה נא על יסודי דת אבותי למען התר אבות
 מוטע אשר חסנו מתנגדי לשם על נווארי . הדת
 היהודית 'נכללת בהתורה אשר שם משה לפני בני ישראל על פי
 ה' בקולות וברקים ובאותות ומופתים חוץ לדרך הטבע / וכל
 העם ראו את הקולות ויענו כלם פה אחד נעשה ונשמע .
 והתורה הזאת כוללת תורות חקים ומשפטי' ומאות מלבד ספורי
 הקורות אשר קרו לאבות העם הנבחר הזה / ובתוכם הסבות
 והעצמים מדוע היה עם זה מסוגל לקבל התורה הזאת מאת
 האלהים יתר על כל האומות . הנה בכל התורות אשר הורה
 אלהים את עמו במעמד הר סיני ההוא אין גם אחת המלמד
 לאדם דעת הלמודים הנשגבים באמתיות הנלחיות אשר וברכוס :
 ודברי הכתוב אשר כרתו בהרב אינם דברי ברירה-האלהית
 בדברים שבין כל אדם למקום / כי-אם ברית ה' עם עם סגולה /
 להורות לו דרך ילך בו למען ייעב בעיניו להיות לו לגוי קדוש
 כל ימיו ; כי הדברים שבין אדם למקום בענייני הלמודים הנלחיים
 אינם לריבים להגלות לעין העדס ולהחיות באות ומופת / יען
 נקונים המה בשכל אנוש ונטועים בלב כל אדם / ומשיגים יעמוד
 עליהם ברוח מדינתו / וקציר ההשגה לא יועיל לו חווק נסי .
 וזאת תורת האדם בכללו לא תורת עם סגולה לבדו . ומה
 עמקו מחשבות ה' / איש בער לא ידעם / בחנו נא וראו האם
 אמר אלהים : אגבי ה' אלהיך מחוייב המציאות / עצם
 פשוט / בלתי מוקבל השגוי / צופה ויודע הנסתרות ומשאיר
 גפש האדם לחיים נצחיים וגומל שכר טוב לעד"ב . ויתר
 הלמודים הנשגבים האלה / אשר מבלעדס תאפס תושיה ננני
 אדם

(*) כה הביא החכם ז"ל דעת אבותינו לעסינג בהתרתו את השאלה
 הנוכחת / והשיג עליו ; ולהיות שאיננה עיקר מיסודי הספר
 הזה / והוצרך גם להצעות רבות וזרות טרם יעמוד עליהם
 הקורא / לכן השמטתיה :

אדם ותחלל אִוְשֶׁרֶם ? *) כי כל הלמודים האלה אינם תורת ישראל לבדה , כי אם תורת האדם בכללה ונתונה לכל המין האנושי איש איש כפי דרכו ותכונתו , והתחוקס ע"י האותיות והמופתיים אך למותר , כי ממקור השכל יציעו וצמוּפתי התבונה יתקיימו בקרבנו . וגם יתנגד מהות הלמודים האלה לדרך התורתי בלי הבנה בלב על דרך מופתי השכל יוהתחוקס ע"י אותיות ונסים חוץ לדרך העצב , כי למי תועיל ולמי תפעל תושיה ? — להבוערים בעם אשר עדן לא שמו לב לבחון , וסגרו בעדם גדר המחקר מה יתן ומה יוסיף קול רעם מפרק הרים , וברד וגחלי אש אשר בערפל יעבורו , ישתוממו בתמיהון החוש וירעדון מורשי לבב , אפס לא יגביהו את השכל א מעלות ההיקשים והמשפטים לדעת את האים א נעלם בלתי בעל תכלית , כי טפס לבס ; ולהמתחכמים בעם אנשי חקקי לב אשר יוסיפו לשנות ולשלב חקירתם , לא יספיקו אותיות ונסים חוץ לדרך הטבע לקבל בכחם אף למוד אחד מלמודי האמתיות הנלחיות , כי המית רוחם לא יתקוע עד עמדם בס צמוּפתיים שכליים צרורים , וכי יקום בקרבם נביא אשר יאבה להורותם אחד מן הלמודים הנלחיים האלה , ולמען החוק אמתת למודו יחיה לעיניהם נזויות כל האדם אשר היה על הארץ מערמת עפר ויעמידם על רגלם ; יענו ויאמרו : הן אמת פלאים מעשי האים הזה ונוראים מפעלותיו , ידענו כי כח אלהי פעל כל זאת על ידו , אפס מי ידע אם אל אחד עושה פלא כזאת , או אם האל ההוא כל יכול , אולי נתאחדו כחות רבות נעלמות בעצב לפעול זאת ? אולי אך פעולה זאת ופעולות דומות לה בידו לעשות ? ומאין נדע בסבת הנס הזה אמתת למוד אחד מן הלמודים הנשגבים המורים על אחדות ויכולת ונלחיות האלוהות ? —

יתר התולדה בדפים הבאים •

*) מתנגדי התורה חשבו לחסרון במה שלא למדה למורי הייחוד והשארת הנפש וגמול ועונש ובהנה כפירוש , ורבים אמרו שהתורה הזאת איננה שלמה והחסירה הלמודיים האלה למען יושלמו בתורה חדשה ; והתכס הורה פה שמטהות הלמודים האלה לבלתי יתאמתו אצל האדם על ידי הלמוד והמופת חוץ לדרך הטבע , כי אם על ידי השכל והחקירה .